

*Katarina Tadić
Vatroslav Horvat
Marijana Hraski*

ZNAČENJE TJELESNE AKTIVNOSTI ZA DJECU PREDŠKOLSKE DOBI S DOWN SINDROMOM

1. UVOD

Prosječno jedno od 650 sve novorođene djece rađa se sa sindromom Down. On je definiran kao kromosomski poremećaj koji nastaje uslijed viška jednog kromosoma ili dijela kromosoma u jezgri svake stanice tijela. Taj poremećaj utječe negativno na fizički i mentalni razvoj djeteta. Sindrom Down uzrokuje pogrešno razvrstavanje kromosoma tijekom stanične diobe spolnih stanica. S obzirom da postoje tri kopije 21. kromosoma, regularni tip sindroma Down poznat je i kao „trisomija 21“. Sindrom Down pogađa sve rasne skupine i može se javiti u bilo kojoj obitelji, bez obzira na zdravlje roditelja, ekonomsku situaciju ili način života (HZDS, 2014). To čini Down sindrom najčešćim genetskim poremećajem u današnjem društvu.

2. OBILJEŽJA DJECE S DOWN SINDROMOM

Ljudi kod kojih je utvrđen Downov sindrom imaju ozbiljne tjelesne i mentalne poremećaje. Djeca s Downovim sindromom imaju nisko čelo, mali sedlasti nos, brahicefalni oblik glave, vrlo visoko nepce, velik jezik, kose oči i epikantus. Ekstremiteti su kratki, zdepasti s batičastim prstima i klinodaktilijom te razmaknutim palcem na stopalima. Nižeg su rasta, mišići su hipotonični, okrajine su cijantonične. Kod 7% djece javlja se probavni poremećaj, a u 1% leukemija. Intelektualno funkcioniranje je najčešće na razini umjerene mentalne retardacije. Psihomotorni razvoj je usporen, djeca kasnije prohodaju i progovore (Zregolleren-Čupak, 1998).

Što se tiče lokomotornog sustava djeca s Downovim sindromom mogu imati smetnje hoda s ekstremnom rotacijom kukova, koljena su u fleksiji i valgusu uz rotaciju tibija prema van. Iako se rani motorički razvoj djeteta s Down sindromom ne bi trebao razlikovati od razvoja svakog drugog djeteta (kontrola glavice, rotacije, sjedenja, puzanja, hodanja), a kasnije i složenijih motoričkih znanja kao što su trčanje, hodanje uz i niz kosinu, hodanje uz i niz stepenice, skakanje, poskakivanje, obilaženje prepreka, zaustavljanje iz trka i tako dalje, kod djece s Downovim sindromom taj razvoj može biti usporen zbog niza popratnih stanja ili može ići drugačijim redoslijedom i kontinuitetom (Majkić, 1997).

3. ZNAČENJE TJELESNOG VJEŽBANJA ZA DJECU S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

U predškolskom razdoblju djeca s Downovim sindromom toplja su i vesela, djeluju vrlo simpatično, no kako vrijeme prolazi sve više dolazi do promjena u ponašanju i pojavljuju se različiti psihički poremećaji. Da bi se dijete moglo nositi sa svijetom koji ga okružuje i naći svoje što primjerenije mjesto, potrebno je puno vježbe i iskustva (Findak, 1995).

Redovita tjelesna aktivnost jedna je od najvažnijih stvari koju svaki pojedinac može i mora učiniti za svoje zdravlje. To je neobično važno za djecu s poteškoćama u razvoju jer izostankom kretanja dolazi do sjedilačkog načina života što povećava rizik od pojave bolesti u kasnijoj dobi. Biti tjelesno aktivan jedan je od mogućih pozitivnih utjecaja na osobe ograničene invaliditetom. Krajnji cilj tjelesne aktivnosti i vježbanja je potaknuti samoučinkovitost i poboljšati kvalitetu života svakog pojedinca (Carmeli, Kessel, Coleman, & Ayalon, 2002).

Korisnost bavljenja sportom za djecu s posebnim potrebama visoko korelirana je onoj za tjelesno sposobnu djecu. Ti korisni učinci nisu samo ograničeni na tjelesno zdravlje, već podrazumijevaju i psihičko zdravlje, uključujući kognitivni, društveni, afektivni i moralni razvoj djece. Mogućnost sudjelovanja u nekoj aktivnosti dopušta djetetu da se dobro i pozitivno osjeća – ona daje osjećaj zadovoljstva. Osim toga, uspješno svladavanje različitih vještina može kod djece s posebnim potrebama dovesti do poboljšanja načina na koji razmišlja o sebi, samopoštovanja i vjere u sebe.

4. INKLUZIJA DJECE S DOWNOVIM SINDROMOM U UNIVERZALNI SPORTSKI PROGRAM

Motoričke aktivnosti temelj su učenja i s pomoću njih dijete u svojoj ranoj dobi stječe prva znanja (dijete s DS-om duže će se zadržati na tom stupnju učenja – pokretom). Usklađenim pokretima cijelog tijela dijete postupno stječe pojam o vlastitom tijelu, spoznaje njegove dijelove, predmete koji ga okružuju, odnose među njima, orijentaciju u prostoru.

Razvoj bilateralnih motoričkih vještina puzanja, hodanja i vizualne percepcije dubine važan je za jačanje djetetovog osjećaja sebe kao zasebne jedinice. Također je preduvjet za koordinaciju cijelog tijela i lakoću učenja gledanjem na blizinu. Pokreti preko središnje linije tijela pomažu integraciji binokularnog vida, bianualnog sluha i koordinaciji lijeve i desne strane mozga i tijela (Dennison, & Dennison, 2007).

Dijete s DS-om uključujemo u program za razvoj motorike: procjenjujemo sposobnosti i vještine. Prvi i najosjetljiviji korak u izboru zadataka za pojedino dijete upravo je određivanje trenutačnih djetetovih sposobnosti.

Motoričko područje uključuje aktivnosti koje obuhvaćaju pokrete:

a/ čitava tijela – krupna – gruba motorika

b/ pokrete šake, prstiju, očiju, lica, itd. – fina motorika

Rad s djecom kod kojih je utvrđen Downov sindromom podrazumijeva rad bez prisile, bez inzistiranja na preciznosti izvođenja pokreta, bez prevelikih opterećenja i sl. Tijekom rada povremeno ispravljamo pogreške u pokretu, koristimo ogledalo kao pomoć djetetu u ispravljanju izvedbi određena pokreta tako da kontroliraju svoju aktivnost, a zatim potičemo samostalnu izvedbu.

Zadaci koje obuhvaća program grube motorike:

1. HODANJE – koordiniranje pokreta ruku i nogu (uklanjanje geganja), uklanjanje suvišnih pokreta, produživanje koraka.
  - Hodanje s ubrzavanjem i usporavanjem.
  - Hodanje po stepenicama – najprije dominantnom nogom, a zatim izmjeničnim korakom.
  - Hodanje po neravnom, povišenom tlu.
  - Hodanje uz savladavanje prepreka na tlu.
  - Hodanje uz nošenje predmeta.
  - Hodanje na prstima i petama.
  - Hodanje po zadanoj crti i dr.

2. TRČANJE
  - Uvijek uz igru i u skladu s djetetovim razvojnim osobinama i individualnim mogućnostima.
  - Koordinacija pokreta ruku i nogu prije se pojavljuje pri trčanju nego pri hodanju.
  - Dužina, tempo i brzina postupno se povećavaju.
3. SKAKANJE I POSKAKIVANJE
  - Podrazumijeva veću koordiniranost, smjelost, mišićnu snagu nogu.
  - Jednostavni skokovi: na mjestu, u kretanju, u omeđeni prostor.
  - Skakanjem počinjemo oponašajući životinje skokovima u kretanju, na obje noge, zatim na jednoj nozi.
4. BACANJE, HVATANJE, GAĐANJE
  - Bacanje predmeta različitih oblika, veličine i težine.
  - Hvatanje lopte uvijek uvježbavamo najprije s mjesta, a zatim iz kretanja.
  - Kad je dijete savladalo te vježbe, počinjemo s gađanjem u veću metu.
5. PUZANJE
  - Četveronožno puzanje potrbušno i leđno.
  - Puzanje povezano s provlačenjem kroz i ispod prepreke.
6. POTISKIVANJE I VUČENJE
  - Dijete potiskuje i vuče predmete različite težine i veličine samostalno, u paru ili skupini – objema rukama.
7. DIZANJE I NOŠENJE
  - Predmeti težine i oblika primjereni djetetu (punjene loptice, medicinke 1kg, vrećice s pijeskom).
8. LJULJANJE I NJIHANJA
  - Na spravama i vježbe na tlu.
9. VOŽNJA TRICIKLA
  - Dijete se samo drži za držače, dok mu se lagano gura tricikl kako bi osjetilo kružne pokrete nogu oslonjenih na pedale.
  - Kad dijete nauči voziti tricikl, svraćamo mu pozornost na smjer kretanja – vožnje.
10. KLIZANJE, SKIJANJE
  - Integracija uz osobnog asistenta.

Zadaci u programu razvoja fine motorike:

- vještina hvatanja predmeta,
- vještina manipulacije predmetima (dizati, gurati, kotrljati, ubacivati, povlačiti, okretati predmete),
- vještina koordinacije ruku (vrtanja predmeta, pokretanje zvrka),
- vještina okulomotorne koordinacije (prenošenje predmeta iz jedne ruke u drugu),
- snaga ruku i spretnost prstiju (zakopčavanje, otkopčavanje, rastezanje elastičnih vrpca).

5. ZAKLJUČAK

Razvoj motorike, kao i cjelokupan razvoj djece s DS-om, prolazi iste razvojne stupnjeve kao i u ostale djece, ali sa znatnim vremenskim razlikama. Djeca s DS-om rado prihvaćaju zadatke s područja motorike, uče metodom imitacije od svojih vršnjaka, ali im je potrebno više vremena za uvježbavanje pojedinih aktivnosti. Primjerenim programom i odgovarajućim metodama rada mogu se znatno ublažiti razlike. Integracija djece s DS-om u rad s ostalom djecom vrlo je važan čimbenik za njihov sveukupan razvoj.

„Onaj koji osjeća poriv da leti, ne može nikad pristati na puzanje.“

Helen Keller

6. LITERATURA

1. Carmeli, E., Kessel, S., Coleman, R., & Ayalon, M. (2002). Effects of a Treadmill Walking Program on Muscle Strength and Balance in Elderly People with Down Syndrome. *Journal of Gerontology: Medical Sciences*, 57(2), M106–M110.
2. Čudina-Obradović, M. (1990). *Nadarenost, razumijevanje, prepoznavanje, razvijanje*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Dennison, P.E., & Dennison, E.G. (2008). *Brain gym*. Buševac: Ostvarenje d.o.o.
4. Findak, V. (1995). *Metodika tjelesne i zdravstvene kulture u predškolskom odgoju*. Zagreb: Školska knjiga.
5. Hrvatska zajednica za Down sindrom (2014). *O Down sindromu /on line /*. Preuzeto sa mreže 10.04.2014. <http://www.zajednica-down.hr/index.php/sindrom-down/92-o-sindromu-down>
6. Majkić, M. (1997). *Klinička kineziterapija*. Zagreb: Inmedia.
7. Milanović, D. (1997). *Priručnik za sportske trenere*. Zagreb: Fakultet za fizičku kulturu Sveučilišta u Zagrebu.
8. Zregolleren-Čupak, Lj. (1998). *Downov sindrom: iskustva i spoznaje*. Zagreb: Centar za rehabilitaciju „Zagreb“.